

Tárgytematika / Course Description

Szófajtan és alaktan

ALMATA1331

Tárgyfelelős neve /

Teacher's name: Lendvai-Décsy Kornélia Dr.

Félév / Semester: 2018/19/2

Beszámolási forma /

Assesment: Folyamatos számonkérés

Tárgy heti óraszám /

Teaching hours(week): 0/0/0

Tárgy féléves óraszám /

Teaching hours(sem.): 9/0/0

OKTATÁS CÉLJA / AIM OF THE COURSE

A magyar nyelv tantárgy céljai és feladatai

Cél

- a tudatos, igényes nyelvhasználat, a biztos helyesírás, a rendszeres szakirodalmi olvasási igény kialakítása.
- A szóbeli és írásbeli szövegek szerkesztése, alkotása, a helyes ejtéshez szükséges mondat- és szövegnyelvi ismeretek megalapozása, elmélyítése.

Feladatok

A szófaji alapfogalmak megismerése. A szófaji rendszer bemutatása. Funkcionális szófaj-felismerési képesség kialakítása.

Az alaktani fogalmak megismerése. A morféma és fonéma pontos elkülönítése.

A szótövek rendszerének bemutatása, a jelezés és ragozás problémakörének elemző bemutatása.

A szóalkotás nyelvi szerepe. A szóalkotás különféle típusainak megismertetése.

TANTÁRGY TARTALMA / DESCRIPTION

A félév tananyaga

1) hét

Előadás: Szófajtan. A szófaj fogalma. A szófajok osztályozásának problémái. A mai magyar nyelv szófaji rendszere.

Szeminárium: A középiskolai szófaji ismeretek felelevenítése. A szófajokhoz kapcsolódó helyesírási tudnivalók rendszerezése. Helyesírás: a j hang kétféle jelölése.

2) hét

Előadás: Az ige. Az ige jelentése. A szám, személy, idő, mód kifejezése az igével a magyarban.

Szeminárium: A különféle szófaji rendszerezések sajátosságai (erényei, hiányosságai). Szófajnyelvi elemzési gyakorlatok: az igék nyelvi szerepe; a szám, személy, idő, mód és ragozás felismerésének gyakorlása. Helyesírás: a magánhangzók és mássalhangzók időtartamának jelölése.

3) hét

Előadás: A névszók. 1. A főnév, a főnévi igenév, a melléknév, a melléknévi igenév.

Szeminárium: Szófajnyelvi elemzési gyakorlatok: az érintkező és kereszteződő szófajok nyelvi sajátosságainak bemutatása, felismerésük gyakorlása. Gyakorlatok a főnév, a főnévi igenév, a melléknév, a melléknévi igenév,

a számnév és a névmások felismerésére. Helyesírás: a főnév, a főnévi igenév, a melléknév, a melléknévi igenév helyesírási tudnivalói.

4) hét

Előadás: A névszók. 2. A számnév és a névmások

Szeminárium: Szófajtani elemzési gyakorlatok. Gyakorlatok a határozószók, mondatszók és viszonszók felismerésére. Helyesírás: a számnév és a névmások helyesírási tudnivalói.

5) hét

Előadás: A határozószók: a valóságos határozószó, a határozói igenév és az igekötő. A viszonszók és a mondatszók.

Szeminárium: Összefoglaló szófajtani elemzési gyakorlatok. Helyesírás: a szófajok helyesíráásával kapcsolatos gyakorlatok.

6) hét

Előadás: Az érintkező és kereszteződő szófajúság. A több szófajba sorolás lehetőségei.

Szeminárium: Szófajtani zárthelyi dolgozat írása. Helyesírási dolgozat írása. A szóelemek felismerése, megnevezése. Az alaktani elemzés módszere.

7) hét

Előadás: Az alaktan tárgya, helye a nyelvtudományban. Az alaktan vizsgálati módszerei. Alaktani alapfogalmak.

Szeminárium: Gyakorlatok az igealakok sajátosságainak vizsgálatára. Helyesírás: az igealakok és névszók jelezésével, ragozásával kapcsolatos helyesírási gyakorlatok.

8) hét

Előadás: A morféma fogalma, fajtái. A szóelemek kapcsolási sorrendje.

Szeminárium: A névszótövek tőtípusok szerinti besorolása. Helyesírás: összefoglaló helyesírási gyakorlatok.

9) hét

Előadás: A magyar szótövek rendszere: az igealakok.

Szeminárium: A toldalékmorfémák felismerése. A képző, a jel és a rag elkülönítése. Helyesírás: összefoglaló helyesírási gyakorlatok.

10) hét

Előadás: A magyar szótövek rendszere: a névszótövek.

Szeminárium: A névszójelek, névszóragok elemzése, felismerése. Helyesírás: gyakorlatok a magyar helyesírás értelemtükröző jellegének megismerésére.

11) hét

Előadás: A jelezés és ragozás a magyarban: a névszók viszonyragozása. A jelezés és ragozás a magyarban: a névszók jelezése.

Szeminárium: Az igejelek és igeragok elemzése. Helyesírás: a kis és nagy kezdőbetűk használata.

12) hét

Előadás: A magyar igealakok jelezése és ragozása. A magyar igealakok alanyi ikes és iktelen ragozási rendszere. A magyar igealakok tárgy ragozási rendszere. A rendhagyó és hiányos ragozású igealakok.

Szeminárium: Alaktani elemzési, valamint nyelvhelyességi gyakorlatok. Helyesírás: összefoglaló helyesírási gyakorlatok.

13) hét

Előadás: Szóalkotás. I.: a szóösszetétel a szóképzés, a szóalkotás egyéb módjai.

Szeminárium: Zárthelyi dolgozat az alaktani ismeretből. Helyesírási dolgozat az alaktanhoz kapcsolódó ismeretből.

14) hét

Előadás: Szóalkotástan II.: a szóképzés, a szóalkotás egyéb módjai.

Szeminárium: Az összetett szavak vizsgálata. Helyesírás: az összetett szavak helyesírása.

15) hét

Szeminárium: A képzett szavak vizsgálata. Helyesírás: a képzett szavak helyesírása. A szóalkotás egyéb módjaival kapcsolatos helyesírási ismeretek. A félévi munka zárása.

SZÁMONKÉRÉSI ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZERE / ASSESSMENT'S METHOD

A félév zárása évközi jeggyel történik.

Követelmények:

Az évközi jegy megszerzésének feltételei:

- A félévi tematikában megjelölt zárthelyi dolgozatok sikeres megírása. A félév végi jegy a dolgozatokban nyújtott teljesítmény függvénye. (Az elégtelen dolgozatot egyszer lehet javítani. Elégtelen évközi jegy esetén a vizsgaszabályzatban előírtak a mérvadók.)
- Órai aktivitás (max. 3 hiányzás megengedett).

A zárthelyi dolgozatok minősítése:

- 0-55%-ig: elégtelen (1)
- 56-69%-ig: elégséges (2)
- 70-80%-ig: közepes (3)
- 81-90%-ig: jó (4)
- 91-től: jeles (5)

KÖTELEZŐ IRODALOM / OBLIGATORY MATERIAL

Jegyzetek:

- A magyar nyelv könyve (szerk.: Adamikné Jászó Anna) Trezor Kiadó, Budapest, 1993.
- Feladatgyűjtemény a magyar nyelvhez (szerk.: Farkas Ferenc) J 11-1045
- Magyar nyelv (szerk.: Farkas Ferenc). Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2000. J 11-1043
- Magyar nyelvészeti szöveggyűjtemény (szerk.: Hangay Zoltán) J 11-1033

Irodalom:

- Adamikné Jászó Anna – Hangay Zoltán: Nyelvi elemzések kézikönyve, Mozaik Oktatási Stúdió Szeged, 1996.
- Antal László: Gondolatok a magyar főnév birtokos ragozásáról. In. Magyar Nyelv LV, 351-357.
- Antal László: Gondolatok a magyar igeről. In. Magyar Nyelvőr. LVII. 273-9.
- Elekfi László: Részleges szóhasadások mint határesetek. In. Magyar Nyelv. 1996. 2.
- Hajdú Mihály: Magyar tulajdonnevek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1996.
- Kálmán Béla: A jövő idő nyelvi kifejezései a magyarban. In. Magyar Nyelvőr. 1996. 393-404.
- Kelemen József: A mondatzóok a magyar nyelvben. Tankönyvkiadó, Bp., 1970.
- Lőrincze Lajos: Az ikes ragozás kérdéseiről. In. Magyar Nyelvőr. 1978. 208-212.
- Magyar nyelvi gyakorlókönyv. (Szerk. Hangay Zoltán) Trezor kiadó, Bp., 1992.
- Molnár Ilona H.: Módosítószók és módosító mondatrészek a mai magyar nyelvben. In. Nyelvtudományi

Értekezések. 60. sz. Bp., 1968.

Rédei Károly: A magyar alaktan uráli (finnugor) háttere. In. Magyar Nyelv, 1996. 2.

Tanulmányok a mai magyar nyelv szófajtana és alaktana köréből. Szerk. Rácz Endre – Szathmári István. Tankönyvkiadó Bp., 1974. 33-57; 59-73.

Tompa József: Ragozástanunk vitatott kérdései. In. Magyar Nyelvőr. 1988. 439-449.

Urbán Ilona, T: A prelixumok megelevenedése. In. Magyar Nyelvőr, 1993. 4. sz. 451-3.

Ajánlás a helyesírás önálló tanulmányozásához

A magyar helyesírás szabályai 11. kiadás, Akadémiai Kiadó, Budapest 1984.

Antalné Szabó Ágnes: Reformnevek helyesírása. In. Magyar Nyelvőr 1993. 4. sz. 513-5.

Bozsik Gabriella: Az intézménynevek helyesírásának tanításáról. In. Magyaritanítás, 1994. 5. sz.

Fercsik Erzsébet: Ki szavatol a helyesírás biztonságáért? Korona Kiadó, 1994.

Helyesírási kultúránk fejlesztéséért. Tízéves a pedagógusjelöltek Nagy J. Béla országos helyesírási versenye. Szerk.: O. Bozsik Gabriella – V. Raisz Rózsa – Zimányi Árpád. Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger, 1996.

Helyesírásunk elvi és gyakorlati kérdéseiből. (Szerk.: Bozsik G. – Raisz R.) Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola, Eger, 1996.

Hőnyi Ede: A földrajzi nevek a magyar helyesírás rendszerében. In. Magyar Nyelvőr. 1993. 4. sz. 525-6.

Laczkó Krisztina: Helyesírás és társadalom ma. In. Magyar Nyelvőr 1993. 4. sz. 501-6.

Noll Katalin: Helyesírás mindenkinek. Mozaik Oktatási Stúdió, Szeged, 1995.

Pásztor Emil: Az egyszerűsítő írásmód. In. Magyar Nyelvőr 1993. 4. sz. 519-521.

Szathmári István: A magyar helyesírás alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 1996.

Szemere Gyula: Hogy is írjuk? (2. átdolgozott kiadás) Tankönyvkiadó, Bp., 1987.

Tóth István, H: Helyesen írok. UR Kiadó, Kecskemét, 1994.

Vörös Ferenc: Helyesírási tréningek. Győr-Moson-Sopron Megyei Pedagógiai Intézet, Győr, 1994.

Vörös Ferenc: Legyen biztos helyesírásunk! Nemzeti Tankönyvkiadó, 1996.

Vörös Ferenc: Nagy kezdőbetűs közneveink. In. Magyar Nyelvőr 1993. 4. sz. 521-5.

Győr, 2014. szeptember 2.

Dőryné dr. PhD Zábrádi Orsolya
tanársegéd